

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

-

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella pidetään tärkeänä, että myös kuntien mahdollisuuksista huolehtia huoltovarmuudesta kehitetään sekä kuntien välistä huoltovarmuusyhteistyötä edistetään. Lisäksi painotamme kuntien ja hyvinvointialueiden varautumiseen ja huoltovarmuuteen liittyvän kehitystyön vahvistamista yhteistyössä huoltovarmuusorganisaatioiden ja Huoltovarmuuskeskuksen kanssa.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

3.1. Huoltovarmuuskriittinen infrastruktuuri

Alueellamme nähdään tärkeänä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen huomioiminen viranomaistoimijana, jonka toiminnot tulee huomioida osana kriittisten kohteiden määrittämistä, tunnistamista ja suojaamista. Viranomaistoimijoiden pääsystä valtakunnallisiin rekistereihin on varmistuttava. Pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisytoiminnassa ja pelastustoiminnan suunnittelussa sekä harjoittelussa voidaan tarvittaessa tehdä yhteistyötä huoltovarmuuskriittisen infrastruktuurin kanssa sekä tarvittaessa suorittaa pelastuslain (379/2011) 84 § mukainen valmiuden tarkastaminen.

Luvussa 3 todetaan: ”Vastuuministeriöiden, Huoltovarmuuskeskuksen ja muiden viranomaisten välistä yhteistoimintaa ja tiedonvaihtoa tiivistetään kriittisten kohteiden määrittämisessä, tunnistamisessa ja suojaamisessa. Lisäksi tarkastellaan kriittistä infrastruktuuria koskevan tiedon suojaamisen tarvetta, kuten paikkatietojen avoimuutta”. Tämä on erityisen tärkeää myös pelastustoimen näkökulmasta. Avointa paikkatietoa tulee tarkastella kriittisesti muuttuneessa toimintaympäristössä.

3.2 Digitaalinen yhteiskunta

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue tukee digitaalisen yhteiskunnan osalta esitettyjä huomioita. Painotamme digitaalisten palvelujen lisääntyvän käytön vaikutusta häiriötilanteissa ja korostamme tiedonvaihdon merkitystä riskienhallinnassa. Korostamme tarvetta yhteensovittaa tietoturva ja tiedon saavutettavuus. Tietoturvatoinenpitemet eivät saa rajoittaa liikaa tiedon käyttöä ja saavutettavuutta, vaan niiden tulee olla tasapainossa tietojen asianmukaisen suojauksen kanssa. Toteamme, että digitaalisen turvallisuuden siiloutumista on vältettävä ja kannatamme kriittisten toimijoiden kattavaa osallistumista ISAC-tiedonvaihtoryhmiin.

Hyvinvointialueen pelastustoimen näkökulmasta sekä CER- että NIS2-direktiivien soveltamisen tilanne on kansallisten linjausten puuttuessa epäselvä jopa soveltamisalan osalta. On toivottavaa, että direktiivien implementointi toteutetaan ottaen huomioon kansallisen varautumisen olemassa olevat rakenteet sekä linjaukset.

3.4 Huoltovarmuuden alueellinen ulottuvuus

Alueellinen ja paikallinen varautuminen on sovitettava yhteen hyvinvointialueiden kanssa. Toivomme selvennystä käytännön toteutukseen ja kustannusten jakoon liittyviin kysymyksiin. Kysymykseksi voi nousta esimerkiksi millainen rooli on ostopalveluntuottajalla, kun useammalla viranomaisella on samaan palveluntuottajaan kohdistuvia velvoitteita sopimuksessa. Alueellisen varautumissuunnittelun tulisi olla tiiviissä yhteydessä kansalliseen huoltovarmuuden suunnitteluun, huomioiden alueiden erityispiirteet ja kolmannen sektorin rooli.

3.5 Huoltovarmuuden tilanneseuranta ja ennakointi

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue korostaa tiedonvälityksen verkostomaista yhteistyötä ja ajantasaista tilannekuvaa. Turvaluokitellun tiedon viiveetön välittyminen on ensiarvoisen tärkeää. Korostamme pyrkimystä varmistamaan, että kaikilla relevanteilla viranomaistoimijoilla on tarvittavat resurssit ja oikeudet turvaluokitellun tilannekuvatiedon käsittelyyn.

3.6 Osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuus

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue pitää tärkeänä osaamisen huomioimista huoltovarmuudessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen osaavan työvoiman saatavuus on turvattava, erityisesti poikkeusoloissa. Tiekartassa huoltovarmuuskriittisten tehtävien osaamisen pullonkaulojen ratkaisemiseksi tulisi huomioida sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen osaavan työvoiman riittävyys. Osaavan työvoiman riittävyys korostuu poikkeusoloissa, jossa sen kysyntä eritoten siviiliterveydenhuollon ja Puolustusvoimien yhteistyörakenteen takia on korostunut.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

4.8 Sosiaali- ja terveydenhuolto sekä sosiaaliturva

Huoltovarmuuden tavoitteissa tulisi ottaa kattavammin huomioon Puolustusvoimien ja siviiliterveydenhuollon keskinäisriippuvuus. Painotamme myös yksityisen sektorin roolin riittävää huomioimista sekä hyvinvointialuerajat ylittävän yhteistyön kehittämistä. Sosiaaliturvan varmistamiseen liittyen on tärkeä huomioida etuuksien maksatus ja väestön toimeentulon turvaaminen.

Lukuun 4 olisi hyvä tuoda esille omana kohtanaan pelastustoimen sekä ensihoidon huoltovarmuustavoitteet ja niihin liittyvät kehittämiskohteet. Erityisesti väestön suojaamisen näkökulmasta nousevat tarpeet. Myös normaaliolojen häiriötilanteet ja laajamittaiset onnettomuudet (maastopalo, merellinen öljyvahinko, tulva, rauniopelastaminen ym.) sekä ensihoidon näkökulma tulee ottaa huomioon pelastuslaitoksen yhteydessä.

Esimerkiksi

- Pelastustoiminnan ja väestön suojaamisen kannalta kriittisten materiaalien ja tuotteiden kotimainen tuotanto turvataan mahdollisuuksien mukaan. Hyvinvointialueiden kanssa kehitetään yhteistyötä varastojen hävikin minimoimiseksi sekä riittävän varastokierron varmistamiseksi. Huoltovarmuuskeskuksen rooli on varmistaa tarvittaessa saatavuutta esimerkiksi täydentävillä varastoinneilla tai saatavuutta varmistavilla sopimuksilla.
- Ensihoitopalvelujen turvaamisen kannalta kriittisten materiaalien ja tuotteiden kotimainen tuotanto turvataan mahdollisuuksien mukaan. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän kanssa kehitetään yhteistyötä varastojen hävikin minimoimiseksi sekä riittävän varastokierron varmistamiseksi. Huoltovarmuuskeskuksen rooli on varmistaa tarvittaessa saatavuutta esimerkiksi täydentävillä varastoinneilla tai saatavuutta varmistavilla sopimuksilla.

Vallitseva turvallisuusympäristön muutos luo konkreettisia uhkakuvia monialaiseen merelliseen varautumiseen ja rauniopelastamiseen. Huoltovarmuuskeskuksen rooli turvallisuusviranomaisten varautumisessa tulisi korostua etenkin ympäristövahinkojen torjuntatehtävissä (YVT) ja poikkeusolojen rauniopelastamisessa. Pelastustoimen hyvinvointialuesiirtymä ja öljysuojarahaston investointeihin suunnatun tuen lakkauttaminen nostavat akuutin tarpeen järjestelyille, joilla varmistetaan turvallisuusviranomaisten suorituskyvyn riittävyys YVT-tehtävissä. Pelastustoimen näkökulmasta YVT-tehtävissä käytettävää materiaalia ja kalustoa tulisi koordinoita sekä alueellisesti että kansallisesti ja tulisi huomioida myös varastoivan materiaalin kierto. Huomioon otettavaa on myös se, että öljyntorjuntajätteen välivarastointiin ja loppukäsittelyyn ei ole olemassa suorituskykyä.

Rauniopelastamisen suorituskykyä ei toistaiseksi Suomessa kokonaisuudessaan koordinoita. Kaluston ja osaamisen suorituskykyä tulisi parantaa pelastustoimessa sekä alueellisesti että kansallisesti. Varautuminen erityiskaluston käyttöön laajoissa maastopaloissa, rauniopelastamisessa sekä tulvissa on kansallisella tasolla puutteellista. Myös osaamista tulisi kehittää sekä alueellisella että kansallisella tasolla. Kokonaisuus tulisi ottaa huomioon rahoituksessa.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Alueellamme korostetaan tarvetta varmistua sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen materiaalisesta huoltovarmuudesta kyvykkyyksien riittävästä valtion rahoituksesta, ottaen huomioon myös Puolustusvoimien tarpeet.

Hyvinvointialueiden rahoituksessa tulee huomioida varautumiseen ja huoltovarmuuteen liittyvien mahdollisten uusien sopimusvelvoitteiden myötä sekä suoraan hyvinvointialueille että yksityiselle sektorille aiheutuvat kustannukset, jotka näkyvät esimerkiksi hyvinvointialueen ostopalvelujen hinnannousuna. Esimerkiksi ICT-järjestelmien toimintavarmuuden kasvattaminen mahdollisten uusien sopimusvelvoitteiden mukaisesti voi aiheuttaa hyvinvointialueille merkittäviä kustannuksia, mikä tulee huomioida täysimääräisesti joko hyvinvointialueiden rahoituslakia muuttamalla tai erillisrahoituksella.

Muuttunut turvallisuusympäristö huomioon ottaen, päätösluonnoksessa kansalliset tavoitteet sekä niiden painopisteet vastaavat tämän hetken tarpeita, mutta ovat kuitenkin verrattain ylätasoisia ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue pyytääkin kiinnittämään huomiota tavoitteiden konkretisoimiseen.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

-

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

-

Palojärvi Elina
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue - Lausunto on annettu
hyvinvointialuejohtaja Sanna Svahnin viranhaltijapäätöksellä § 5/2024.